

Suomen teatteriohjaajat ja dramaturgit ry STOD

www.teme.fi/stod

Vuosikertomus 2020

TOIMINNAN PAINOPISTEET

Vuosi 2020 oli poikkeuksellinen. Koronaepidemian rajoitustoimien takia vierailevien ohjaajien ja dramaturgien ammatinharjoittaminen estyi. Töitä siirrettiin, esitystoiminta pyöri viranomaisten rajoituksilla puolityhjiille katsomoille ja sopimusneuvottelut tulevista töistä olivat jäissä. Liiton koronakyselyiden mukaan huoli toimeentulosta ja tulevaisuudesta oli suuri, vaikka tulonmenetyksiä ei arvioitu kovin suuriksi, sillä työttömyysturva kompensoi menetyksiä.

Vuosikertomusta tehdessämme tiedämme vuodesta 2020, että bruttokansantuote supistui 2,9 % ja Temen edustamien freelancereiden palkanmenetykset ovat 32 miljoonaa euroa teatterin, tanssin ja sirkuksen VOS- ja vapaalla kentällä. Työttömyyskorvaus huomioiden freelancereiden nettotulonmenetykset ovat 13,2 miljoonaa euroa. Freelancereissa ovat mukana ohjaajat, koreografit, tanssi- ja sirkustaiteilijat, lavastus-, puku-, valo- ja äänisuunnittelijat.

STOD teki syksyllä aloitteen ja pyysi Aluehallintovirastoja käyttämään harkintavaltaansa koronarajoituksissa. Alueellisia eroja ei huomioitu juuri lainkaan. Teatterit toimivat vastuullisesti ja turvallisesti epidemian alusta asti, mutta teattereita kohdeltiin kuten massayleisötilaisuuksia.

Vuosi 2020 oli STODin 52. toimintavuosi. STOD on valtakunnallinen ammatti- ja kulttuurijärjestö, jonka tehtävä on valvoa jäsenistönsä etuja, tehdä kulttuuripolitiikkaa ja toimia teatteritaiteen kehittämiseksi. Näiden päämäärien saavuttamiseksi tehdään yhteistyötä Teatteri- ja mediatyöntekijöiden liiton (Teme) ja sen jäsenjärjestöjen kanssa. Teme on SAK:n jäsen. Jäsenyys on tärkeä yhteiskuntavaikuttamisen kanava.

JÄSENISTÖ

Toimintavuoden lopussa jäseniä oli 377. Heistä työikäisiä ammattilaisia oli 234 (joista A-jäseniä 204; D-jäseniä 28; Y-jäseniä 2). Opiskelijoita on 21 ja eläkeläisiä 113.

Ohjaajia jäsenistä on 274 ja dramaturgeja 87. Lisäksi on joitakin opettajia sekä nimikeyhdistelmiä kuten ohjaaja- dramaturgi. Jäsenistä 80 - 90 % on freelancereita eli vierailijoita määräaikaissa työsuhteissa. Naisia on 196 hlöä eli 52 % jäsenistöstä.

Kunniajäseniä ovat STOD:n entiset puheenjohtajat Risto Aaltonen, Antti-Einari Halonen, Atro Kahiluoto, Jorma Kairimo, Kaisa Korhonen, Ralf Långbacka, Heikki Mäkelä, Jotaarkka Pennanen ja Kaija Siikala.

Teme maksaa ja lähettää Suomen Pakolaisavusta onnittelukortin kaikille 50 vuotta täyttävälle jäsenille. Onnittelukortti sisältää 10 aapiskukkoa pakolaislapsille.

VUOSIKOKOUS, HALLITUS JA MUU HALLINTO

Vuosikokous pidettiin etänä zoomissa 16.5.2020 ja kokouksessa valittiin hallitus kaudelle 2020-2021.

Puheenjohtajaksi valittiin teatteriohjaaja Lija Fischer.

Hallituksen jäseniksi valittiin Ville Virkkunen, Anna-Maria Klintrup, Hanna Ojala ja Mikko Rautiainen. Hallituksessa jatkoivat toisen vuoden: Katja Krohn, Piia Peltola, David Robertson ja Iira Halttunen. Opiskelijakentän edustajina hallitukseen kutsuttiin Rasmus Arikka ja Jaakko Kiljunen.

Alkuvuoden 1.1. – 16.5.2020 hallituksen kokoonpano oli:

Puheenjohtaja oli Anna-Maria Klintrup.

Hallituksen jäsenet: Katja Krohn, Piia Peltola, David Robertson, Iira Halttunen, Lija Fischer, Raija-Sinikka Rantala, Janne Pellinen ja Elina Kilku. Opiskelijakentän edustaja oli Rasmus Arikka.

Hallitus kokoontui 8 kertaa.

Temen toimisto on myös STOD:n toimisto, joka sijaitsee Kampissa Hietaniemenkatu 2:ssa. STODin hallituksen yhteyshenkilönä toimii Temen tiedottaja Anne Saveljeff. Kirjanpitoa ja taloutta hoiti Sanna Wälläri. STOD:ia palvelevat Temen toiminnanjohtaja Karola Baran, jäsensihteeri Tanja Tiukkanen, lakimiestiimi ja työehtoneuvojat Sami Hiltunen, Anu Suoranta ja Marika Väisänen.

EDUSTUKSET JA JÄSENYTYDET

STOD:n jäsenet, luottamustoimiset ja virkailijat ovat edustaneet järjestöä monissa tilaisuuksissa. Kaikki edustukset ovat luottamustoimisia.

Temen hallituksen puheenjohtaja on teatteriohjaaja Atro Kahiluoto.

Temen hallitukseen kuuluivat Lija Fischer ja Anna-Maria Klintrup.

Temen Meteli-lehden toimitusneuvostossa STOD:n hallituksesta oli Rasmus Arikka.

Erytisalojen toimihenkilöiden työttömyyskassan edustajiston varajäsen oli Anna-Maria Klintrup.

Centralförbundet för Finlands Svenska Teaterorganisationer r.f Cefiston hallitukseen kuului Nina-Maria Häggblom ja vuodelle 2021 nimettiin Per Ehrström.

Teatterijärjestöjen keskusliiton hallituksen varajäsenenä toimi kesäkuusta alkaen Lija Fischer.

EDUNVALVONTA

Teatterialan työehtosopimus oli voimassa 31.3.2020. Siihen neuvoteltiin puolen vuoden jatkosopimus 1.4.2020-30.11.2020 väliselle ajalle. Uusi työehtosopimus saatiin neuvoteltua joulukuussa 2020 ja se on voimassa 1.12.2020–28.2.2022. Palkankorotukset ovat 1.9.2020 yleiskorotus 1,1 % sekä yleiskorotus 1,14 % 1.4.2021. Samaan aikaan sovitaan paikallisen järjestelyerän 0,8 % jakamisesta.

STOD päivittää vuosittain verkkosivuilla www.teme.fi/stod olevan palkkasuosituksensa ohjaajille ja dramaturgeille:

Puhu raha-asiat heti johtajan kanssa, kun vierailusta tai kiinnityksestä neuvotellaan. Pyri saamaan kirjallinen sopimus mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

VOS-teattereissa (valtionosuutta saavat teatterit) maisterin tutkinnon suorittaneen ohjaajan ja dramaturgin kuukausipalkan tulisi olla vähintään 3 300,-. Mikäli tutkintoa ei ole, lähtöpalkan tulisi olla vähintään 2 700,-. Kolmen vuoden työkokemuksella on oikeus vaatia täyttä, suosituksen mukaista palkkaa.

Vuonna 2020 Teatteritilastojen mukaan ohjaajan mediaanipalkka oli 3723,05 ja dramaturgin 3835,80.

Koronan takia Temen edustamien freelancereiden palkanmenetykset olivat 32 miljoonaa euroa teatterin, tanssin ja sirkuksen VOS- ja vapaalla kentällä. Työttömyyskorvaus huomioiden näiden freelancereiden nettotulonmenetykset ovat 13,2 miljoonaa euroa. Luvussa ovat mukana ohjaajat, koreografit, tanssi- ja sirkustaiteilijat, lavastus-, puku-, valo- ja äänisuunnittelijat. Aikajänne on huhtikuusta 2020 – maaliskuulle 2021.

Teme esitti vuoden 2020 lopussa, että valtio käynnistää kiireellisesti esittävien taiteiden freelancereille avustusten jakamisen työskentelyapurahoina ja lisäksi Teme kannatti helpotuksia työttömyysturvaan.

Teatterikentän esitysmäärät romahtivat ja sen myötä tulot ehtyivät. Teatteritilastoissa todetaan, esityskertojen vähentyneen 56 % koronavuoden aikana vuoteen 2019 verrattaessa. Kun esitysmäärät romahtivat, myös työn määrä romahti samassa suhteessa, mikä tarkoittaa freelancerille esitysten perumisia, siirtämisiä ja työttömyyttä.

Koronapandemian alussa temeläisten työttömyys ETTK-kassassa lisääntyi 57 % maaliskuusta elokuulle 2020. Vuosia 2019 ja 2020 vertailtaessa työttömyys lisääntyi ETTK-kassassa 30 % esittävän taiteen parissa taiteilijoiden ja taiteellisten suunnittelijoiden kohdalla.

TEATTERIOHJAAJIEN TASA-ARVO JA TYÖLLISTYMINEN

STOD jatkoi ohjaajaselvitystä myös vuoden 2020 osalta. Selvityksessä tilastoidaan ohjaajien sukupuolijakauma ja pätevyys VOS-teattereissa. Selvitystä on aiempina vuosina tehnyt Alma Lehmuskallio. Vuoden 2020 tilastot kokoaa Ella Kähärä, joka on saanut Lehmuskalliolta perehdytyksen tehtävään. Tilastot vuoden 2020 osalta valmistuvat maaliskuussa 2021.

Vuoden 2019 tiedot:

Uusia ensi-iltoja oli yhteensä 236 (2018 252, 2017 250, 2016 264, 2015 253, 2014 243)

Päteviä ohjaajia oli yhteensä 188 eli 80 % (2018 75 %, 2017 73%, 2016 65%, 2015 65%, 2014 67%)

Ei-päteviä oli yhteensä 47 eli 20 % (2018 25%, 2017 25%, 2016 34%, 2015 35%, 2014 33%)

Miesohjaajia oli yhteensä 138 eli 58 % (2018 59% (2017 61%, 2016 59%, 2015 60%, 2014 64%)

Naisohjaajia oli yhteensä 101 eli 43 % (2018 41%, 2017 37%, 2016 36%, 2015 38%, 2014 33%)

Työryhmäohjauksia oli yhteensä 3 eli 1 % (2018 1%, 2017 3%, 2016 5%, 2015 0,8%, 2014 2%)
(Luvut ylittävät 100 %, koska joillakin esityksillä on ollut useita eri ohjaajia.)

TEKIJÄNOIKEUDET

Suomen teatteriohjaajat ja dramaturgit on yksi Kopioston jäsenjärjestöistä. Kopiosto valvoo toissijaisia oikeuksia, joko valtakirjojen tai lakiin perustuvien sopimuslisenssien perusteella. Kopioston sopimuksia ovat mm. sopimus merimiespalvelutoimiston kanssa, opetustallennusta koskeva sopimus valtion, YLE:n ja MTV:n kanssa, sopimus Yleisradion kanssa tallennepalvelutoiminnasta, sopimus tallenteiden kirjastokäytöstä sekä edelleen lähettämiseen liittyvät sopimukset. Kopioston kautta tilitetään myös hyvitysmaksun tuotto.

Osa hyvitysmaksun tuotosta ohjataan tekijöiden yhteiseen käyttöön AVEKin kautta tuotanto- ja koulutustukena. Temen toiminnanjohtaja Karola Baran on Kopioston hallituksen jäsen.

KULTTUURIPOLITIikka

Aleksandria Nova

Aleksandria Nova -yhteistyöhön Taideyliopiston Teatterikorkeakoulun Ohjauksen koulutusohjelman vedolla kuului työpaja ja seminaari. Alexandria Nova -työpaja 23.9. pidettiin zoomissa. Työpajassa käsiteltiin valmisteilla olevan kirjan "The Art of Directing" (työnimi) sisältöihin. Englanninkielinen, ohjaajantaiteen perusteita kartoittava kirja on osa kansainvälisen Alexandria Nova -verkoston (<https://alexandrianova.eu/>) työtä. Kirjan artikkelien kirjoittajat valittiin keväällä 2020 ja se julkaistaan vuonna 2022.

Työpajan tavoitteena oli tarkentaa ja syventää kirjan näkökulmia ohjaajantaiteeseen sekä saada kentän osaaminen mukaan sen valmistamistyöhön. Työpajasta vastasi kirjan toimitusryhmän jäsen, ohjaajantaiteen professori Saana Lavaste. Työpaja oli tarkoitettu ohjaajille sekä dramaturgeille, jotka myös aktiivisesti ohjaavat.

Toinen seminaari "Time, temporality and eternity in the art of directing" on maaliskuussa 2021.

Suomesta Alexandria Nova -verkostossa on mukana Taideyliopiston Teatterikorkeakoulun ohjauksen koulutusohjelma. Hankkeen koordinaattorina toimii Saksan Hochschule für Schauspielkunst Erns Busch Berliinissä ja muut kumppanit ovat Islannin Listahaskoli Island Reykjavikissa, Tanskan Den Danske Scenekunstkole Kööpenhaminassa, Ruotsin Uniarts Stockholm, Liettuan Lietuvos Muzikos ir Teatro Akademija Vilnassa ja Norjan Kunsthøgskolen i Oslo. Uutena jäsenenä verkoston toimintaan on liittynyt Brasilian SP Escola de Teatro São Paulossa. Kaikki nämä koulut tarjoavat korkeakoulutusta ohjauksessa ja valtaosa toimii maansa ainoana ohjauksen koulutuslaitoksena. Tästä syystä maiden rajat ylittävä keskustelu on ensiarvoisen tärkeää kun halutaan kehittää ohjaajan työtä niin taiteellisesti kuin pedagogisestikin.

Thalia-juhla

Esittävien taiteiden Thalia-juhlaa vietettiin 9.3.2020 Tampereen KomEDIATEATERISSA. Juhlan järjestelyistä vastasi Suomen Teatterijärjestöjen Keskusliitto jäsenyhdistyksineen. STOD myönsi Ohjaajapalkinnon Susanna Airaksiselle ja dramaturgipalkinnon Merja Turuselle Rosa Liksomien *Everstinna*-romaanin pohjalta tehdystä esityksestä Helsingin Kaupunginteatterissa. Aiemmat palkinnot täällä: <https://www.teme.fi/fi/stod/ohjaaja-ja-dramaturgipalkinto/>

JÄSENTOIMINTA

Työn näyttämö

STOD käynnisti syksyllä 2020 yhteistyössä Teatteri 2.0:n kanssa ammatillisen kehittämisprosessin, jonka tavoitteena on avata ja ajantasaistaa ymmärrystä ohjaajantyöhön liittyen. Kehittämisprosessi koostuu sarjasta työskentelyjä, joita fasilitoi yhteisöasiantuntija Kati Sirén Teatteri 2.0:sta.

Kehittämistyöskentely on kolmiosainen:

1. Käynnistys tapahtuu päivän mittaisella Teatteri 2.0:n tuottamalla Työn näyttämö -kokonaisuudella, johon osallistuu ohjaajien lisäksi myös muita ammattilaisia kentältä. Työn näyttämö on teatteria vuorovaikutusympäristönä tutkiva forumesitys sekä sen teemoja syventävä moniammatillinen työpajatyöskentely, kesto yhteensä 6 tuntia. Osallistuminen päivään on freelancereille maksuton.
2. Jatkotyöskentely syventyy ohjaajantyön näkökulmaan hyödyntäen ja laajentaen käynnistyksessä nousseita teemoja. Kyseessä on toiminnallisin menetelmin toteutettu tavoitteellinen kehittämistyöskentely. Osallistujina prosessiin ilmoittautuneet STODin jäsenet. Kesto 4 tuntia.
3. Päätöstyöskentelyn tavoitteena on syventää aiemmissa tapaamisissa syntynyttä ajattelua ja jäsentää/rajata huomioita ohjaajantyön periaatteista ja käytännöistä. Osallistujina prosessiin ilmoittautuneet STODin jäsenet. Kesto 4 tuntia.

Pandemiatilanteesta johtuen työskentelyn aloitus siirtyi ja käynnistyy toukokuussa 2021.

ESITYSVIERAILUT

STOD on jo usean vuoden ajan järjestänyt jäsenistölle esitysvierailuja, joiden jälkeen on kokoonnuttu keskustelemaan nähdystä esityksestä. Usein esityksen ohjaaja tai dramaturgi ovat osallistuneet keskusteluun. Esitysvierailut ovat olleet erityisen suosittuja jäsenistön keskuudessa, ja ne mahdollistavat kollegiaalista ajatustenvaihtoa sekä yhteisöllisyyden kokemusta jäsenistössä.

Vuonna 2020 esitysvierailuja ei järjestetty koronapandemian takia.

KANSAINVÄLINEN TOIMINTA

Pohjoismaista yhteistyötä tehdään Nordisk Sceninstruktörrådetin (NSIR:n) kautta. Koronan takia tapaamista ei järjestetty.

STOD:n ja Viron teatteriohjaajaliitoilla on yhteistyösopimus, mutta toimintavuonna tapaamisia ei järjestetty.

Dramaturgiverkosto Collaboration Across Borders, International Dramaturgy Lab (IDL)

STOD käynnisti syksyllä 2020 ammatillisen projektin yhteistyössä seuraavien tahojen kanssa: Dramaturgs' Network UK, FENCE, Literary Managers and Dramaturgs of the Americas:in (LMDA USA, Kanada, Meksiko) ja Dramaturgs' Network Norway & Denmark. Tavoitteena on tukia dramaturgien kansainvälistä yhteistyötä.

Ohjausryhmä koostuu 11 dramaturgista, jotka edustavat Meksikoa, Kanadaa, Iso-Britanniaa, Suomea, Tanskaa, Norjaa ja Yhdysvaltoja.

Osallistujat: 93 dramaturgia 14 eri ryhmässä, joissa kussakin on 3-8 henkilöä eri maista. Näiden ryhmien dramaturgit ovat viideltä eri mantereelta - Pohjois-Amerikasta, Etelä-Amerikasta, Euroopasta, Aasiasta, Oseaniasta.

IDL huipentuu kunkin ryhmän esitykseen osana LMDA: n kansainvälistä konferenssia Mexico Cityssä kesällä 2021. Alan ohjeiden mukaisesti kullekin ryhmälle annetaan mahdollisuus esitellä yhteistyötään etänä.

Projekti on saanut alkunsa STODin hallituksen ja jäsenistön tarpeesta työskennellä kansainvälisesti. Projekti on ilmainen ja Suomesta mukaan hakevien tulee olla STODin jäseniä. Lisätietoja projektista ja ilmoittautumisesta STODin hallituksen jäseneltä David Robertson'ilta.

VIESTINTÄ

Jäsenistöllä on ollut käytössä oma Facebook-ryhmä Suomen teatteriohjaajat ja -dramaturgit. Lisäksi STOD:lla on julkinen Facebook-sivu Suomen teatteriohjaajat ja dramaturgit ry sekä oma Instagram-tili.

STOD:lla on verkkosivut os. www.teme.fi/stod Jäsenet saavat Temen viikkokirjeen keskiviikkoisin ja siihen nostetaan verkkolehti Metelin viikon artikkeli sekä muuta ay- ja työelämäuutisia.

TALOUS

STODin talous perustuu jäsenmaksutuottoihin. Temen syysliittokokouksessa 2018 vahvistettiin jäsenjärjestöjen jäsenmaksujen takuutasot, jotta kaikkien jäsenjärjestöjen taloudelliset toimintaedellytykset pysyisivät vähintäänkin ennallaan. Tarkemmat taloustiedot käyvät ilmi tilinpäätöksestä. STOD:n taloutta ja kirjanpitoa hoiti Sanna Wälläri. Tilintarkastajana toimi KHT Lotta Kauppila.

Helmikuussa 2021

Suomen teatteriohjaajat ja dramaturgi ry:n hallitus